

Marek Ordżykowski

W HOŁDZIE BIERUTOWI. OBCHODY 60-LECIA URODZIN BOLESŁAWA BIERUTA W SPORCIE POLSKIM

Sport, jako zjawisko masowe, zawsze budził zainteresowanie nie tylko kibiców, ale także różnych ugrupowań politycznych widzących weni wdzieczne pole do uprawiania własnej propagandy politycznej. Stąd politycy różnych opcji i ideologii zawsze bardzo chętnie pokazywali się i fotografowali ze znanymi sportowcami, widząc w tym znakomitą okazję do podniesienia swojej popularności i zyskania poklasku u swych potencjalnych wyborców. Jednak najmocniej sport do celów politycznych wykorzystywały systemy totalitarne: faszyści i komuniści. Dbalosc o tężyznę fizyczną oba systemy podniosły do rangi jednej z zasad polityki państwa, imprezy sportowe zaś uzyskiwały mocną oprawę ideologiczną i propagandową. W taki sposób traktowano także kulturę fizyczną w PRL. Liczne obiekty sportowe nosiły imiona komunistycznych bohaterów, a wiele imprez sportowych było związanych z rocznicami nowych świąt państwowych, jak 1 maja, 22 lipca¹, 12 października² czy 7 listopada³. Nazwiskami znanych sportowców bardzo chętnie posługiwano się podczas licznych wieców, apeli czy manifestacji. Przykładem może być akcja organizowania protestów przeciwko utworzeniu sił zbrojnych RFN, nazywanych w dokumentach propagandowych Wehrmachtem, nazwą budzącą w Polsce szczególnie złe skojarzenia. Do protestu w tej sprawie angażowano znanych i popularnych sportowców, którzy mieli zabierać głos w reżyserowanej „dyskusji” i odczytywać teksty apeli. W styczniu 1952 roku do takiego protestu użyto kadry bokserskiej zgrupowanej na obozie we Wrzeszczu. Zawodnicy „wypowiadali się” według przygotowanego scenariusza; jeden z nich, Murawski – zawodnik lubelskiej „Gwardii” i mistrz Spartakiady w wadze muszej – oświadczył:

My sportowcy Polski Ludowej, solidaryzujemy się z milionami postępowych sportowców całego świata. Potępiamy zbrodniczą politykę imperialistów amerykańskich i wzmocnionym wysiłkiem walczycy będziemy o zachowanie pokoju⁴.

¹ Rocznicą ogłoszenia Manifestu PKWN w PRL była oficjalnym świętem państwowym obchodzonym niezwykle uroczystie.

² Data bitwy I Dywizji Piechoty im. T. Kościuszki pod Lenino.

³ Rocznicą wybuchu rewolucji październikowej.

⁴ *Sportowcy polscy protestują przeciwko planom tworzenia nowego Wehrmachtu*, „Przegląd Sportowy” 17 I 1952.

Rezolucję uczestników obozu odczytał olimpijczyk, a wkrótce także i mistrz olimpijski, Zygmunt Chychła. W rezolucji tej zgromadzeni pięściarze i ich trenerzy apelowali:

Trenerzy, instruktorzy i czołowi sportowcy Polski Ludowej przyrzekają w pełni poczucia siły i niezwyciężonej potęgi obozu pokoju, że na knowania i prowokacje imperialistów odpowiedzą wzmocnionym, codziennym wysiłkiem, zarówno w swej pracy zawodowej, jak i pracy na polu sportowym. Jesteśmy pewni – czytamy w rezolucji – że w oparciu o światowy obóz pokoju, na czele którego stoi niezwyciężony Związek Radziecki i jego wódz, Wielki Chorąży Pokoju Józef Stalin – zwyciężymy w naszej walce o pokój⁵.

Podobnie wykorzystano zawodników przebywających na międzynarodowym obozie narciarskim w Zakopanem do propagandowych obchodów 10-lecia powstania PPR⁶; najpierw wszyscy uczestnicy złożyli kwiaty pod pomnikiem Lenina w Poroninie, a potem podczas uroczystej akademii sportowcy kadry podejmowali zobowiązania dla uczczenia 10. rocznicy PPR: przykładowo Stanisław Marusarz⁷ zobowiązał się wyszkolić czterech juniorów (skoczków) i zająć się budową kilku skoczni narciarskich, Stefan Dziedzic⁸ – wyszkolić dodatkowo w zjazdach dziesięciu juniorów, Barbara Grocholska⁹ – poświęcić dziesięć godzin miesięcznie na treningi narciarskie słuchaczek szkoły przemysłu drzewnego. Inni zawodnicy i trenerzy podejmowali podobne zobowiązania, co skrupulatnie odnotowała prasa. Równie chętnie wykorzystano sportowców do propagandowej „dyskusji” nad projektem Konstytucji PRL. Z entuzjazmem wypowiadali się na jej temat m.in. Helena Rakoczy, mistrzyni świata w gimnastyce, Krystyna Hajec, siatkarka medalistka mistrzostw świata i Europy oraz student III roku WSWF we Wrocławiu Julian Jonkisz¹⁰.

Z wielką pompą obchodzono w Polsce 60. rocznicę urodzin Bolesława Bieruta (18 kwietnia), przewodniczącego Krajowej Rady Narodowej w latach 1944-1947, prezydenta komunistycznej Polski w latach 1947-1952, sekretarza generalnego PPR, a następnie przewodniczącego PZPR, tytułowanego w licznych czołobitnych listach, gazetach i dokumentach „Wiernym Uczniem Nieśmiertelnego Stalina”. Z tej okazji imię Bolesława Bieruta nadano Uniwersytetowi Wrocławskiemu, Hucie Częstochowa, Fabryce Samochodów Ciężarowych w Lublinie. Wydano tom *Wiersze o Bolesławie Bierucie*, w którym zamieszczono utwory autorstwa Jerzego Ficowskiego, Anny Kamieńskiej, Artura Międzyrzeckiego, Antoniego Słonimskiego,

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Narciarze 5 narodów u stóp pomnika Włodzimierza Iljicza Lenina. Zawodnicy kadry narodowej składają zobowiązania na cześć 10 rocznicy PPR*, „Przegląd Sportowy” 21 I 1952.

⁷ Stanisław Marusarz, narciarz, czterokrotny olimpijczyk, medalista mistrzostw świata i 25-krotny mistrz Polski.

⁸ Stefan Dziedzic, narciarz, dwukrotny olimpijczyk, 6-krotny mistrz Polski, potem trener i sędzia.

⁹ Barbara Grocholska, narciarka, dwukrotna olimpijka, 24-krotna mistrzyni Polski.

¹⁰ *Głosy w dyskusji nad Projektem Konstytucji*, „Przegląd Sportowy” 31 I 1952.

Adama Ważyka, Wiktora Woroszylskiego. Podejmowano także liczne zobowiązania produkcyjne. Akcję zobowiązań z okazji 60. rocznicy urodzin prezydenta zainicjowano we wrocławskim Pafawagu, ale wkrótce swym zasięgiem objęła ona cały kraj i różne środowiska zawodowe, nie tylko związane z produkcją. W tak szeroko prowadzonej kampanii nie mogło oczywiście zabraknąć przedstawicieli środowiska kultury fizycznej, a zwłaszcza sportowców. Ich zobowiązania można podzielić na dwie grupy: część dotyczyła nie tyle ich działalności sportowej, ile pracy zawodowej, ale w informacjach prasowych, podkreślano, że są oni sportowcami, druga grupa dotyczyła zobowiązań czysto sportowych. Przykładowo w początku lutego „Przegląd Sportowy” doniósł o przedsięwzięciach łódzkich fabryk, których załogi postanowiły czynem uczcić 60. rocznicę urodzin prezydenta B. Bieruta: w zakładach włókienniczych organizowano brygady sportowe, tzn. składające się z samych sportowców, które zobowiązywały się do zwiększenia produkcji ponad plan przeciętnie o 5% oraz zdobycia do dnia urodzin prezydenta wszystkich norm na odznakę SPO (Sprawny do Pracy i Obrony). Podobnie deklarowali sportowcy-włókiennicy z Pabianic, uzasadniając następująco motywy swej decyzji: „Przez podniesienie swej sprawności fizycznej będziemy mogli lepiej służyć sprawie realizacji planu i wielkiemu dziełu obrony pokoju i Ojczyzny pod Twoim ukochany Obywatelu Prezydencie przewodem”¹¹. Podobne zobowiązania podejmowali sportowcy z Zakładów im. J. Stalina w Poznaniu (dawny i obecny Cegielski). Oprócz deklaracji podniesienia wydajności pracy ze 125 do 140% (a niektóre brygady do 146, a nawet 150%), deklarowano zdobycie 1500 odznak SPO, a także prace przy remoncie stadionu, przystani i sprzętu sportowego¹². Czysto sportowymi zobowiązaniami postanowili uczcić rocznicę urodzin prezydenta lekkoatleci. Cytowany już „Przegląd Sportowy” doniósł, że „zetempowiec Korban zobowiązał się pobić rekord Polski na 1000 m”, lekkoatleta Mieczysław Łomowski (olimpijczyk z 1948 roku) zobowiązał się jeszcze przed igrzyskami w Helsinkach osiągnąć w pchnięciu kulą wynik 15,80 m (jego rekord życiowy, uzyskany w latach późniejszych, to 16,25 m), a Żukowska, Kubera, Szwargot, Olesiński, Pogorzelski i Krzyszkowiak pobić rekordy Wojska Polskiego w swoich konkurencjach¹³. Część klubów przyfabrycznych w ramach akcji łączności miasta ze wsią zobowiązywała się do opieki nad Ludowymi Zespołami Sportowymi¹⁴. Także krakowscy sportowcy

¹¹ *Lepszymi wynikami w sporcie i pracy zobowiązujemy się uczcić 60-lecie Prezydenta Bieruta*, „Przegląd Sportowy” 10 II 1952.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Ibidem*, Roman Korban, lekkoatleta, był uczestnikiem Igrzysk Olimpijskich w Helsinkach w 1952 r., zmarły niedawno Zdzisław Krzyszkowiak był późniejszym dwukrotnym mistrzem Europy i złotym medalistą olimpijskim z Rzymu.

¹⁴ Szerzej na ten temat: M. O r d y ł o w s k i, *Ruch łączności fabryk ze wsią na Dolnym Śląsku jako element stalinizacji środowiska wiejskiego*, [w:] *W kręgu historii i politologii. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Stanisławowi Dąbrowskiemu*, Wrocław 2002, s. 494-505.

uczczili rocznicę urodzin prezydenta licznymi zobowiązaniami; 9 marca 1952 roku w Kombinacie Nowa Huta zorganizowano cztery sportowe brygady produkcyjne pracujące pod hasłem „Pierwsi w pracy – pierwsi w sporcie”, ponadto zawodnicy zrzeszeni w krakowskim klubie KS Włókniarz, KS Stal z Chrzanowa i Chełmka postanowili do dnia urodzin prezydenta zdobyć ponad plan 1130 odznak SPO. Zobowiązano się także do prac społecznych przy rozbudowie stadionów (KS Stal w Chorzowie i KS Unia przy Fabryce Kluczewskiej). Sportowcy z KS Spójnia przy Zakładach Uprawy Tytoniu w Czyżynach uczcili urodziny prezydenta, wykonując 220,4% normy¹⁵.

Wraz ze zbliżaniem się 18 kwietnia – rocznicy urodzin B. Bieruta – liczba deklaracji lawinowo rosła: 17 marca „Przegląd Sportowy” poinformował czytelników, że podczas pływackich mistrzostw okręgu w Krakowie zawodnik „Gwardii” Ciężki ustanowił nowy rekord okręgu na 200 m stylem dowolnym i w ten sposób wykonał swoje zobowiązanie uczczenia 60. rocznicy urodzin prezydenta i święta 1 maja¹⁶, w województwie krakowskim w ciągu tylko 10 dni powstały 43 nowe brygady sportowe, których członkowie zobowiązywali się podnosić normy średnio o 10-15%. Bardzo często deklarowano zdobywanie odznak SPO, których liczby rosły w dziesiątki tysięcy, budowę lub remont obiektów sportowych – stadionów, boisk, strzelnic, torów przeszkód. Członkowie LZS często deklarowali prace na rzecz swojego środowiska, jak np. budowę ogrodzenia szkolnego lub boiska. W Bydgoszczy wiosłarze tamtejszej „Stali” ustami akademickiego wicemistrza świata (i wkrótce olimpijczyka) wiosłarza Jana Świątkowskiego zadeklarowali uporządkowanie terenu wokół przystani, oczyszczenie basenu, naprawę sprzętu, a także zdobycie co najmniej dwóch tytułów mistrzowskich. Zainspirowany przez zawodników jeden z działaczy okręgowych postanowił poświęcić swój urlop na zorganizowanie siedmiu kół sportowych w województwie olsztyńskim¹⁷. Wśród sportowców deklarujących miłość i przywiązanie do prezydenta nie zabrakło także uczelni wychowania fizycznego. Przykład dała warszawska AWF, której pracownicy i studenci na masowym wiecu 13 marca 1952 roku zadeklarowali:

Pracownicy administracji i terenowi przepracują 1462 roboczogodziny; Grupy zempowskie studenckie 1207 roboczogodzin, Biblioteka wykona dwie wystawy, Zakład Dydaktyki wykona trzy tłumaczenia autorów radzieckich, Zakład Teorii Wychowania Fizycznego przebad 3000 młodzieży szkół specjalnych. Dział Tańców opracuje polskie mianownictwo do narodowych tańców. Dział Fizjologii przygotowuje zestawy do badań i wyszkoli 2 lekarzy. Działy praktyczne zadeklarowały prace z dziedziny sportowej, a więc

¹⁵ *Lepszymi wynikami w sporcie i pracy zobowiązujemy się uczcić 60-lecie Prezydenta Bieruta i Święto 1 Maja*, „Przegląd Sportowy” 10 III 1952.

¹⁶ *Ciężki wykonał zobowiązanie dla uczczenia rocznicy urodzin Prezydenta B. Bieruta*, „Przegląd Sportowy” 17 III 1952.

¹⁷ *Dla uczczenia urodzin Prezydenta i na cześć 1 Maja dalsze zobowiązania sportowców miast i wsi*, „Przegląd Sportowy” 20 III 1952.

tablice, wykresy, konserwacje i przygotowanie sprzętu, opracowanie terminologii i systematyki ćwiczeń. Dział Pływania i Sportów Wodnych – przeprowadzi dodatkowe konsultacje dla studentów i naukę pływania pracowników. Trenerzy adiunkt Bogajewski i Jan Pudło podjęli zobowiązania indywidualne¹⁸.

Podobne zobowiązania podjęły i inne uczelnie; studenci wrocławskiej WSWF postanowili pomóc pracownikom Pafawagu w zdobyciu zadeklarowanych 2500 odznak SPO, oraz w ramach współpracy miasta ze wsią pomóc pracownikom podwrocławskich PGR w zdobyciu tych odznak. Zarząd Środowiskowy AZS w Lublinie nawiązać ściślejszy kontakt z młodzieżą z LZS. Znany wrocławski pływak Marek Petruszewicz, wielokrotny mistrz Polski, a później olimpijczyk i wicemistrz Europy, z okazji 60. rocznicy urodzin prezydenta B. Bieruta zobowiązał się ustanowić cztery rekordy Polski na 100 i 200 m żabką i motylkiem. Inny zawodnik – wicemistrz Śląska w boksie Skowron – połączył zobowiązania produkcyjne ze sportowymi i nie tylko zobowiązał się podnieść swą normę produkcyjną do 190%, ale jeszcze obiecał wykonać uchwyty do umocowania przyrządów do ćwiczeń w bokserskiej sali treningowej¹⁹. Także środowisko akademickie Poznań postanowiło uczcić 60. rocznicę urodzin prezydenta. Akcję zainicjowali studenci Wyższej Szkoły Ekonomicznej, którzy 25 lutego na zebraniu poświęconym dyskusji nad projektem Konstytucji postanowili uczcić urodziny prezydenta i święto 1 maja budową stadionu dla AZS. Studenci WSE zadeklarowali przepracowanie czterech godzin przez każdego z nich przy budowie stadionu. Do ich inicjatywy dołączyła większość poznańskich uczelni, którzy do 21 marca zadeklarowali przepracowanie 33 600 roboczogodzin²⁰.

Jak pisała prasa „zapłał, pilność i entuzjazm” jakie towarzyszyły podejmowaniu zobowiązań powodowały, że wiele z nich wykonano na długo przed zadeklarowanym terminem; tak było w Spółdzielni Pracy „Precyzja”, gdzie młodzież koła sportowego „Spójnia” w 18 dni po podjęciu zobowiązania wykonała je na sumę 120 000 zł, przy czym wielu z nich normy przekraczało o 40 i więcej procent. Podobne efekty osiągnęli sportowcy z brygad produkcyjnych w Krakowskiej Wytwórni Papierosów, którzy uczcili 60-lecie prezydenta, produkując dodatkowo w ciągu 14 dni 3 660 000 sztuk papierosów o wartości 484 000 zł²¹. Podejmowanym zobowiązaniom często towarzyszyły listy kierowane do B. Bieruta. Zawierały one zazwyczaj deklarację miłości i szacunku, jaki nadawcy żywili do Prezydenta, a na-

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Nasi korespondenci meldują o podjętych zobowiązaniach*, „Przegląd Sportowy” 20 III 1952.

²⁰ *Wielki stadion zbudują studenci Poznań w odpowiedzi na apel Pafawagu*, „Przegląd Sportowy” 27 III 1952. Realizację tych zobowiązań relacjonował na bieżąco „Przegląd Sportowy”, np. 7 IV 1952 w artykule *Studenci Poznań nie rzucają słów na wiatr*.

²¹ *Sportowcy dla uczczenia urodzin Prezydenta. Zapłał i entuzjazm towarzyszą realizacji zobowiązań*, „Przegląd Sportowy” 3 IV 1952.

stępnie konkretne zobowiązania. Przykładem jest list skierowany przez członków Ludowego Zespołu Sportowego gromady Piski z województwa warszawskiego. W liście tym młodzi wiejscy sportowcy napisali:

My członkowie LZS gromady Piski, zgromadzeni na walnym zebraniu w dniu 22 marca 1952 r. znając wielki Twój wkład w budowę Polski Socjalistycznej zasyłamy Ci od sportowców naszej wsi najserdeczniejsze życzenia owocnej pracy w walce o utrwalenie pokoju na świecie i w budowie socjalizmu w Polsce. Dla uczczenia Twego Święta zobowiązujemy się: podnieść tężyznę fizyczną na terenie naszej gromady, zbudować boiska do siatkówki i boiska do szczypiorniaka, co da w sumie 150 roboczogodzin, wykończyć rozpoczętą budowę parkanu przy szkole podstawowej w Piskach, posadzić 15 drzewek, co da w sumie 50 roboczogodzin. Całe nasze zobowiązanie przyniesie około 700 zł oszczędności. Skromne nasze prace uważamy za odpowiedź na agresywne plany imperialistów, którzy dopuszczają się używania broni bakteriologicznej w Korei. Niech żyje Bolesław Bierut, przyjaciel i Wychowawca młodzieży!²²

Realizacji zobowiązań towarzyszyły często wiernopoddańcze deklaracje miłości składane B. Bierutowi, jak np. opublikowane w „Trybunie Ludu” oświadczenie brygadzystki z Grudziądzkich Zakładów Przemysłu Gumowego zaczynające się od słów „Miłość do towarzysza Bieruta dodała nam siły”²³. Urodziny prezydenta niektóre instytucje sportowe postanowiły uczcić organizacją specjalnych zawodów sportowych. Do nich należała Dyrekcja Okręgowa Szkolenia Zawodowego w Katowicach, która dla uczczenia urodzin prezydenta zorganizowała 7 kwietnia 1952 roku w Szczyrku Wojewódzkie Mistrzostwa Narciarskie szkół zawodowych, w których uczestniczyło czterdzieścioro uczniów. W programie znajdowały się takie konkurencje, jak biegi na dystansie od 8 do 12 km, skoki, slalom i slalom gigant. Ponadto ten sam DOSZ urodziny prezydenta uczcił innymi imprezami – mistrzostwami bokserskimi szkół zawodowych z udziałem stu zawodników oraz turniejami szachowymi. W tych ostatnich w eliminacjach uczestniczyło 3000 osób, w samych zaś mistrzostwach – sto²⁴. W podobny sposób postąpił Miejski Komitet Kultury Fizycznej w Rudzie Śląskiej, urządzając z okazji 60. rocznicy urodzin prezydenta Bieruta masowe zawody gimnastyczne z udziałem 143 uczniów. Magnesem przyciągającym młodzież był pokaz umiejętności reprezentanta Polski Szlosarka²⁵. Podobnie urodziny prezydenta uczcili wielkopolscy pingpongiści, którzy specjalnie z tej okazji zorganizowali w Obornikach Wielkopolskich wielki turniej tenisa stołowego par deblowych „z udziałem największych rakiet Wielkopolski”²⁶. Realizacja zobowiązań przed zadeklarowanym terminem budziła entuzjazm prasy i miała zachęcać do naśladownictwa. Takim przykładem był

²² *Ibidem*.

²³ *Miłość do towarzysza Bieruta dodała nam siły*, „Trybuna Ludu” 8 IV 2003.

²⁴ *Mistrzostwa uczniów szkół zawodowych*, „Trybuna Robotnicza” 4 IV 1952.

²⁵ *Realizują zobowiązania*, „Trybuna Robotnicza” 9 IV 1952.

²⁶ *Turniej tenisowy w Obornikach*, „Gazeta Poznańska” 28 IV 1952.

Stanisław Górny z Poznania, rajdowiec motocyklowy i pracownik Zakładów Przemysłu Metalowego im. Józefa Stalina w Poznaniu (Cegielski), który już 14 marca wykonał plan 6-letni, a dla uczczenia urodzin prezydenta Bieruta postanowił do 30 czerwca wykonać swój jednoroczny plan produkcyjny. Zarówno prasa lokalna, jak i sportowa szeroko opisywały sylwetkę tego bohatera, podkreślając, że jest on czynnym sportowcem (był motocyklowym wicemistrzem kraju i mistrzem okręgu poznańskiego)²⁷. Zobowiązania dedykowane prezydentowi z okazji urodzin wykonało przed terminem wiele klubów i organizacji sportowych, których listy prasa nie tylko sportowa skrupulatnie odnotowywała. „Trybuna Ludu” wprowadziła nawet specjalną rubrykę „Listy do towarzysza Bieruta z meldunkami o zobowiązaniach i pozdrowieniami z okazji 60-lecia jego urodzin”, w której od końca marca 1952 roku zamieszczano codziennie wykazy organizacji i instytucji, które przed terminem wykonały zobowiązania i składały meldunki o tym wraz z gorącymi życzeniami. Na listach tych znajduje się także wiele organizacji sportowych i uczelni, z uczelniami wychowania fizycznego włącznie. Właściwie każda sytuacja mogła się stać pretekstem do podejmowania zobowiązań i wysyłania czołobitnych listów. Przykładem może być zjazd słuchaczy Państwowego Wyższego Kursu Nauczycieli Wychowania Fizycznego we Wrocławiu. Dla jego uczestników, w ramach zajęć, zorganizowano specjalną, uroczystą akademię z okazji 60. rocznicy urodzin prezydenta, na której uchwalono wiele zobowiązań i wysłano do Belwederu specjalny list, w którym czytamy:

Obywatelu Prezydencie! My uczestnicy Wyższego Kursu Nauczycielskiego Wychowania Fizycznego we Wrocławiu zebrani na uroczystej akademii poświęconej rocznicy Twych urodzin, przesyłamy Ci moc najserdeczniejszych pozdrowień i życzeń dalszej, owocnej pracy dla dobra Polski Ludowej, dla dobra szerokich mas ludu pracującego miast i wsi. Podążając za wielkimi osiągnięciami klasy robotniczej w najważniejszych gałęziach produkcji, my, jako nauczyciele wychowania fizycznego Polski Ludowej włączamy się do wspólnego dzieła i podejmujemy zobowiązania w celu uczczenia tej wielkiej rocznicy. Przez realizację tych zobowiązań uczymy jednocześnie 1-Majowe Święto Pracy, święto solidarności mas pracujących całego świata. Wyrażamy naszą gotowość do walki o utrzymanie pokoju na świecie, o lepszy byt i szczęśliwą przyszłość powierzonej nam dziatwy szkolnej. Potępimy ludobójcze metody agresorów amerykańskich i wierzymy, że siły pokoju ze Związkiem Radzieckim na czele pokrzyżują ciemne machinacje zachodnich agresorów i poprowadzą ludzkość w lepsze jutro ku socjalizmowi.

W liście tym nauczyciele wychowania fizycznego zobowiązali się także do wybudowania boiska do siatkówki i koszykówki na terenie ośrodka, podniesienia wyników w nauce, złożenia egzaminów sędziowskich w lekkoatletyce i grach

²⁷ *Sylwetki wielkopolskich sportowców. Stanisław Górny mówi: Uprawianie sportu pomogło mi przedterminowo wykonać Plan 6-letni*, „Gazeta Poznańska” 1 IV 1952. *Pierwszy sportowiec w Polsce wykonał zadania Planu 6-letniego*, „Przegląd Sportowy” 10 IV 1952.

sportowych, a także wyjazdów do PGR-ów i spółdzielni produkcyjnych z ekipą artystyczno-sportową w ramach akcji łączności miasta ze wsią²⁸.

Na krótko przed samym dniem urodzin B. Bieruta w całym kraju zaciągano tzw. warty bierutowskie pod hasłem „Zaciąganiem wart na cześć Prezydenta Bieruta wyrażamy raz jeszcze miłość i przywiązanie do ukochanego Pierwszego Obywatela naszej Ludowej Ojczyzny”. Uczestnicy wart zainicjowanych przez załogę Zakładów Przemysłu Bawełnianego im. Feliksa Dzierżyńskiego w Łodzi deklarowali przekraczanie obowiązujących norm produkcyjnych o kilkadziesiąt procent, podniesienie jakości produkcji itp.²⁹ Naturalnie i w tej inicjatywie nie mogło zabraknąć przedstawicieli środowiska sportowego. Szczególnie silnie prasa eksponowała zobowiązania sportowców pracujących w zakładach produkcyjnych, jak chociażby w Zakładach Przemysłu Metalowego im. J. Stalina (Cegielski). Jak doniosła prasa – sportowcy-metalowcy zobowiązywali się, pełniąc warty, podnosić stale swoją wydajność. Członek jednej z nich oświadczył:

My sportowcy odczuwamy szczególnie opiekę Prezydenta Bieruta, który jest naszym największym przyjacielem. Dzięki jego długoletniej walce o lepszą przyszłość mas pracujących – my robotnicy-sportowcy możemy dziś uprawiać wszelkie dyscypliny sportowe w najkorzystniejszych dla nas warunkach. Naszą więc wdzięczność wykażemy tym, że nie tylko w okresie obecnym podwyższymy naszą wydajność, lecz ciągle pracować będziemy nad udoskonaleniem naszej pracy dla dobra ukochanej Ludowej Ojczyzny³⁰.

Bardzo szczegółowo prasa relacjonowała realizację innego „bierutowskiego”, ważnego dla środowiska akademickiego Poznania, zobowiązania budowy stadionu AZS. Zgodnie ze zobowiązaniem stadion miał zostać oddany do użytku w połowie maja 1952 roku, a że była to budowa prestiżowa do pracy nad jej realizacją zmobilizowano studentów ze wszystkich poznańskich uczelni, budowę opisywał zaś specjalny wysłannik „Przeglądu Sportowego” znany dziennikarz sportowy Bohdan Tuszyński³¹. Bardzo charakterystyczna była też frazeologia stosowana wówczas, czego przykładem jest np. znamieny tytuł z „Gazety Poznańskiej”: „Cenne zobowiązania mas pracujących naszego województwa dowodem wielkiej miłości narodu polskiego do ukochanego Wodza i Nauczyciela Tow. Bolesława

²⁸ *Nauczyciele wychowania fizycznego włączają się do wspólnego dzieła*, „Przegląd Sportowy” 10 IV 1952.

²⁹ *Masy pracujące Polski zaciągając warty produkcyjne manifestują swą miłość i przywiązanie do Towarzysza Bieruta*, „Trybuna Robotnicza” 15 IV 1952.

³⁰ *Sportowcy ZS Stal zaciągnęli „Warty Bierutowskie”*, „Przegląd Sportowy” 18 IV 1952. W wartach uczestniczyli zawodnicy różnych dyscyplin sportowych; jak podała gazeta wśród nich był wspomniany już Stanisław Górny, szermierze Jan Nowak i Seweryn Kukiełka, piłkarze Stanisław Preis i Mieczysław Ferenc.

³¹ B. T u s z y ń s k i, *Meldujemy Ci Towarzyszu Prezydencie: Na 15 maja stadion będzie gotowy*, „Przegląd Sportowy” 18 IV 1952.

Bieruta”³². Okazją do zameldowania o wykonaniu zobowiązań i udokumentowania swego przywiązania do prezydenta był sam dzień jego urodzin. Cała polska prasa zamieściła wówczas fotografie jubilata, teksty licznych depeš od przywódców bratnich partii z Wielkim Chorażym pokojem Józefem Stalinem na czele, a także listy i życzenia od ludzi z całej Polski. W wigilię urodzin B. Bieruta prasa przedrukowała list – zobowiązanie znanego poety Juliana Tuwima, który napisał następująco:

Dostojny Obywatelu Prezydencie! Dla uczczenia 60. rocznicy Waszych urodzin zobowiązuję się dokończyć przed 1 maja przekład poematu Mikołaja Niekrasowa *Komu się na Rusi dobrze dzieje* i oddać wydawnictwu gotowy maszynopis. [...] Z myślą zaś o Bolesławie Bierucie, chłopcu wiejskim sprzed lat pięćdziesięciu, który tak bardzo garnął się do książek i promieni wiedzy – i z myślą o dzisiejszym Bolesławie Bierucie, Prezydencie Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej i Przewodniczącym Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, który bezustanną opieką otacza oświatę ludu – zobowiązuję się, z miłości i czci dla nich obydwu 1) dostarczyć do końca br. urzędzenia pracowni naukowej przy szkole podstawowej w Inowłodzu n/Pilicą (pow. Rawa Mazowiecka)³³.

Podobny list skierowali niektórzy sportowcy polscy, np. polscy pływacy przebywający na wspólnym obozie treningowym w Moskwie³⁴ informując, że dwaj z nich – Gotfryd Gremłowski i Marek Petruszewicz – w dniu prezydenckich urodzin, czcząc jego rocznicę, ustanowili nowe rekordy Polski³⁵. W dniu urodzin B. Bieruta wszystkie gazety, w tym także „Przegląd Sportowy”, zamieściły wielkie fotografie prezydenta i artykuły okolicznościowe³⁶. Rocznicą zbiegła się w czasie z spotkaniem najlepszych sportowców – zwycięzców plebiscytu ogłoszonego przez gazetę. Stąd też spotkanie rozpoczęto życzeniami dla dostojnego jubilata, naczelnym zaś „Przeglądu” Edward Strzelecki

[...] wyrażając na wstępie, imieniem aktywu sportowego i wszystkich zebranych najgorętsze życzenia dla Prezydenta Bolesława Bieruta z okazji 60 rocznicy Jego urodzin. Zebrani gorącą i serdeczną owacją wyrazili swe życzenia dla Drogiego Solenizanta długo skandując Bierut, Bierut, Bierut.

Po odebraniu nagród wyróżnieni sportowcy dzielili się swymi wrażeniami sportowymi. Zwycięzca plebiscytu – pięściarz Zygmunt Chychła – nawiązując do aktualnych wydarzeń, oświadczył: „Nigdy nie doszlibyśmy do tak wspnianiałych

³² „Gazeta Poznańska” 4 IV 1952. W artykule zamieszczono m.in. informacje o zobowiązaniach budowy boisk i naprawy sprzętu sportowego przez zawodników LZS.

³³ List Juliana Tuwima do Prezydenta Bieruta, „Trybuna Ludu” 17 IV 1952.

³⁴ W obozie uczestniczyli pływacy ZSRR, Węgier, NRD i Polski.

³⁵ Depesza pływaków polskich do Prezydenta B. Bieruta, „Przegląd Sportowy” 21 IV 1952. W tym samym numerze zamieszczono informację, że warszawscy pływacy podczas zawodów pływackich na pływalni AWF pobili 14 rekordów Polski, zob. *Wypełniając zobowiązanie 14 rekordów Polski pobili pływacy, ibidem*.

³⁶ W 60. rocznicę urodzin. Sportowcy polscy serdecznie pozdrawiają Bolesława Bieruta Budowniczego Polski Ludowej, „Przegląd Sportowy” 18 IV 1952.

rezultatów, gdyby nie towarzyszyła nam troskliwa opieka i pomoc Państwa oraz osobiście Tow. Bieruta”³⁷. Ciekawe, że niektórzy wybitni sportowcy nie przyszli na tę imprezę, co im wypomniała gazeta. Byli to Janusz Sidło, Edward Adamczyk, Gerard Cieślik i Sałyga³⁸.

W dniu prezydenckich urodzin opublikowano także wiersz o tematyce sportowej sławiący zasługi B. Bieruta dla polskiego sportu. Jego autor Józef Prutkowski tak oto słał wysoko postawionego jubilata:

Majowy Wiersz

I na naszych boiskach mamy już święto.
 Szlak do sukcesów jest niedaleki
 Jasno dźwięczały słowa Prezydenta
 Sportowi więcej troski i opieki.
 Ten głos zadźwięczał radosnym akordem,
 Ten głos jest startem do wielkiego skoku –
 Zaczniemy wszystkie bić rekordy
 W nieubłaganej walce! O pokój!
 Niech głośniej dzwonią gongi przy ringu!
 Mocniej niech broń na planszach chrześci!
 W upartej pracy i treningu
 Niech dla obrony krzepną mięśnie.
 Bracia sportowcy, chłopi robotnicy!
 Skoczku, piłkarzu, lekkoatleto –
 Podaj ten wiersz poprzez wszystkie granice,
 niech glob przemierzy serdeczną sztafetą.
 Bracia z dalekich i obcych stadionów!
 Nie stójcie bezczynnie na boku.
 W naszej drużynie – sześćset milionów!
 Wygramy walkę o pokój!
 Patrz! Podzegają siły czarne...
 Puchnie im ręka w wyścigu zbrojeń.
 Na taką rękę gwizdźmy – karny!
 Strzelamy miliardowym pokojem³⁹.

³⁷ *Serdeczne życzenia i pozdrowienia dla Prezydenta B. Bieruta złożył czołowy aktyw sportowy oraz nasi Czytelnicy i Korespondenci na uroczystości wręczenia nagród najlepszym sportowcom Polski*, „Przegląd Sportowy” 21 IV 1952.

³⁸ Oszczepnik Janusz Sidło był pięciokrotnym olimpijczykiem (1952, 1956, 1960, 1964, 1968), wicemistrzem olimpijskim, medalistą olimpijskim i rekordzistą świata. Edward Adamczyk był skoczkiem w dal i o tyczce, olimpijczykiem, wielokrotnym mistrzem Polski. Piłkarz Gerard Cieślik, olimpijczyk z 1952 r., był 46-krotnym reprezentantem Polski.

³⁹ *Józef Prutkowski. Majowy Wiersz*, „Przegląd Sportowy” 18 IV 1952.

Meldunki o wykonaniu zobowiązań podejmowanych w związku z urodzinami prezydenta pojawiały się jeszcze w prasie do pierwszych dni maja, chociaż najwięcej zamieszczano ich w numerach pierwszomajowych⁴⁰.

Kończąc rozważania na temat obchodów rocznicy prezydenta przez środowisko sportowe, nie można pominąć ludzi nauki związanych z kulturą fizyczną. Wszystkie uczelnie wychowania fizycznego w Polsce podjęły zobowiązania, by uczcić urodziny prezydenta. Słuchacze i pracownicy warszawskiej AWF, deklarując różne prace o ogólnej wartości 40 000 zł, napisali jubilatowi:

Nie będziemy szczydzić siły i energii, by idąc za Twoimi wskazaniem, wiążąc naukę z praktyką, korzystając w jak najszerszym zakresie z doświadczeń upowszechniania kultury fizycznej Związku Radzieckiego, kształcić coraz lepsze, coraz bardziej przygotowane do swych zadań nowe kadry.

Za przykładem AWF poszły pozostałe uczelnie sportowe – w Poznaniu, Krakowie i Wrocławiu⁴¹. Tak się złożyło, że niemal bezpośrednio przed samymi urodzinami prezydenta, bo od 5 do 8 kwietnia 1952 roku, odbyła się I Konferencja Naukowa poświęcona zagadnieniom gimnastyki. Uczestniczyli w niej wszyscy rektorzy AWF i WSWF, a także najwybitniejsi uczeni z profesorami Z. Gilewiczem i J. Fazanowiczem na czele. Na samym wstępie jej uczestnicy skierowali list do prezydenta, w którym czytamy:

Dzięki Tobie i Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, której przewodzisz, otwarte zostały przed narodem polskim wspaniałe perspektywy rozwoju społeczno-politycznego, gospodarczego i kulturalnego, co znalazło również wyraz na odcinku kultury fizycznej w Uchwale Biura Politycznego KC PZPR z września 1949 r. oraz w Projekcie Konstytucji⁴².

Także w części referatów (np. A. Gutowskiego) elementy polityczne zostały bardzo mocno wyeksponowane.

Podsumowując niniejsze rozważania, stwierdzić należy, że środowisko sportowe bardzo aktywnie włączyło się do tej wielkiej kampanii propagandowej, jaką były obchody 60. rocznicy urodzin Bolesława Bieruta. Pisano czołobitne listy, podejmowano zobowiązania i apele. Motywy takiego postępowania były różne;

⁴⁰ Np. *Ambitni sportowcy portu szczecińskiego meldują o wykonaniu zobowiązań na 1 Maja. Tam gdzie były ruiny – powstał park sportowy*, „Przegląd Sportowy” 1 V 1952. *Na cześć 1 Maja i urodzin Prezydenta PAFAWAG dotrzyma zobowiązania i zdobędzie 2500 odznak SP*, *ibidem*. Oprócz wspomnianych odznak w fabryce wybudowano boisko, bieżnię, skocznię, tor przeszkód oraz przebudowano zbiornik ppoż. na pływalnię. O osiągnięciach sportowych podjętych z okazji urodzin B. Bieruta pisała też katowicka „Trybuna Robotnicza” np. w wydaniach z 2-4 V 1952.

⁴¹ *List pracowników i słuchaczy Akademii Wychowania Fizycznego do Prezydenta Bolesława Bieruta*, „Kultura Fizyczna” 1952, nr 4, s. 223-224.

⁴² *Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej ob. Bolesław Bierut*, „Kultura Fizyczna” 1952, nr 5, s. 300.

jedni chcieli się przypodobać, licząc na łaskawe oko władzy i ewentualne profity, inni załatwiali swoje większe i mniejsze interesy, jeszcze inni czynili tak pod przymusem, na rozkaz uwikłanych w polityczne układy działaczy załatwiających swoje własne interesy. Niewątpliwie na całej kampanii zyskały zwłaszcza te ośrodki, które do listy zobowiązań zaliczyły budowę różnych obiektów sportowych; im było wszystko jedno, pod jakim szyldem, byle osiągnąć swój cel. Jednakże działacze ci nie zawsze chyba brali pod uwagę, że do swoich gier wciągali młodzież, często demoralizując ją zalewem serwilistycznego pustosłowa, za którym wcale nie szły czyny, wiele z tych zobowiązań bowiem nie zostało wykonanych (choćby deklaracje bicia rekordów). Cała zaś kampania zadekretowanej miłości i oddania prezydentowi u normalnie myślących ludzi budziła tylko niesmak i zażenowanie. Tym większe, gdy widzieli, jak wielu cieszących się powszechnym szacunkiem ludzi sportu zmuszono do udziału w tej farsie. Krótko mówiąc, cała ta kampania przyniosła więcej szkody niż pożytku polskiemu sportowi.

Marek Ordyłowski

HULDIGUNG FÜR BIERUT. DER JUBILÄUMSFEIER
IM POLNISCHEN SPORT ANLÄSSLICH DES 60. GEBURTSTAGS
BOLESŁAW BIERUTS

Z u s a m m e n f a s s u n g

Sport, als Tätigkeit für Massen, erregte immer die Interesse nicht nur der Zuschauer, aber auch der einzelnen politischen Formationen. Mit ihrer Hilfe konnten sie eigenes Bild kreieren. Deswegen verschiedene Politiker machten sich so oft Fotos oder luden die Sportler zur politischen Veranstaltungen ein, wie möglich. Das sollte der Popularität der Politiker unter den Wählern dienen. Die stärkste politische Position für Massen bekam Sport unten der Regierung der totalitären Systemen: Faschismus und Kommunismus. Die Pflege und Ansehen angesichts des menschlichen Körpers machten sie zur Nationalidentität und direkten Staatspolitik. Die Sportsveranstaltungen bekamen feste ideologische Rahmen in offizieller Propaganda. Auf solche Art und Weise behandelte man die Sportkultur in PRL (Volksrepublik Polen). Zahlreiche Sportgebäude trugen die Namen der kommunistischen Helden und viele von den Nationalfeiertagen waren mit irgendwelchen sportlichen Veranstaltungen Verbunden, zB. der 1. Mai, 12 Oktober oder 7. November. Die Namen der bekannten Sportler wurden häufig während der „demokratischen“ Demonstrationen genützt.